

Székelykeresztúr fényképésze, Nagy Béla

„A fotótörténészek napjaink arany-ásói. Ott tornyosul előttük egy vagy több kupac fénykép, ritkább esetben szobányi negatív. Ezt kell átböngészni, fény felé fordítani, hogy kiszűrjék a sok érdektelennek látszó fotó közül, mi az érték. Többnyire meg is találják: hetek, hónapok vagy több év türelemjátéka az egész.

Homok helyett itt por van, nem is kevés. Az üvegnegatívak pedig törekenyek, karcolódnak, még ha az emulzió stabilan tartja is magát, de legtöbbször önállósodni akar, vagy már meg is tette, akkor óvatoskodhatunk a hártayafelülettel.”

Ez olvasható a *Képgyártó dinasztia Székelyudvarhelyen. A Kováts-napfényműterem száz éve* című kiállítás katalógusának előszavában. A kiállítást 2007-ben a Budapesti Néprajzi Múzeumban rendezték. A pazar kivitelezésű könyvet lapozgatva – senki ne vegye rossz néven – irigység fog el. Lehet, csak az évszázadokra visszanyúló Udvarhely–Keresztúr közti vetélkedés öröksége érezti ezt velünk, keresztúriakkal. De tény, nekünk is volt egy ma már helytörténész-számba vehető fotósunk, akit úgy hívtak, hogy Nagy Béla, és akinek munkássága ha le is marad a Kováts fényképész-dinasztia jelentősége mellett, azért több figyelmet érdemelne.

Nagy Béla 1895. szeptember 23-án született Gyergyószentmiklóson, a család legkisebb, kilencedik gyermekeként. Kornélia nővére Kováts István

székelyudvarhelyi fényképésszel 1905-ben kötött házasságot. Ekkortájt Kováts István Ferenczy Lukáccsal együtt Gyergyószentmiklóson is fényképészeti műtermet tartott fenn, így a gyermek Béla már itt kapcsolatba került a fényképezéssel. Az 1910-es évek elején Udvarhelyre költözött. 16-17 évesen a Ferenczy-Kováts-féle műteremben sajátította el a mesterség titkait. Kezdetben segédkezett, majd önállóan is fényképezni kezdett.

Az 1920-as évek elején sógorával, Kováts Istvánnal Gyergyószentmiklóson és Székelykeresztúron üzemeltettek két fiókegységet. 1926-ban mestervizsgát tett és letelepedett Székelykeresztúron, ahol önálló fényképészeti műtermet nyitott. Mindezzel megvetette az alapjait egy szinte fél évszázadon át tartó, Keresztúrhoz és környékéhez kapcsolódó, kiemelkedően fontos fényképészeti életpályának.

Ifj. Kováts István, a neves székelyudvarhelyi fényképészcsalád tagja így emlékszik keresztúri fotósunkra:

„A nagybátyám, Nagy Béla, az édesanyám testvére itt volt fényképészinas (tanonc), majd Székelykeresztúron lett fényképész a két világháború között. Nem volt alkalmazottja, egyedül dolgozott, de megélt belőle, sőt építtetett egy emeletes házat Keresztúr főterén... Elég keskeny bejárata volt, de kirkatot csinált, alul volt a lakás – két szoba, konyha –, az emeleten is volt egy kisebb szoba és a műterem. Napfényműterem volt – a mienknél kisebb –, oldalt üveg, bár a teteje nem volt az, a függönyrendszer ugyanígy megvolt.

Nem volt túl sok munkája – kicsi volt a város –, de a környék is oda járt. Ő is fényképezte a képzőt, csinált tablóképet, falura is kijárt, ha hívták, elvállalta a szolgáltató fényképezés összes műfaját. Színes felvételeket is vállalt, a színezést a lánya csinálta...”

Nagy Béla szakmai tökéletességgel és igényességgel dolgozó, tipikusan kisvárosi fényképész volt.

Életműve nagyobb részét a rendelésre készült családi képek alkotják. Ezek főként műtermi fotók, de helyszíni felvételek is szép számmal találhatók közöttük. Esküvők, keresztelők, konfirmációk, temetések, sorozások, ballágások stb. alkalmából készültek a családi

Idős házaspár, 1933

Nagy Béla

ünnepeket megörökítő képek.

Az életmű másik jelentős része az ünnepektől függetlenül készült képekből áll: portrék, fiatal párok, barátok, kisgyerekek és családok képeiből. Ezek egyik legfőbb értéke a képeken felvontatott népi és polgári viseletek sokfélesége.

A hagyaték legértékesebb része a várostörténethez kapcsolódó képek gyűjteménye. Alig van Keresztúrnak olyan utcája, épülete, háza, kiemelkedő eseménye, művelődési, politikai, oktatási és sportrendezvénye, amelyet ne örökített volna meg.

Felvételei a város fél évszázadát rögzítik. Nyomon követhetők a történelem színeváltozásai. Az egyik képen még „zece mai”-kor állja körül a tömeg a Románia-címeres díszemelvényt, a másikon már Országzászlót vonnak fel a Városháza előtti parkban. 1935-ben a vajgyár irodájában még Károly király képe ékeskedik, néhány évvel később Horthy kormányzó arcképe díszíti a székely gőzös ünnepi járatát.

Különösen nagy értékűek a város iparos társadalmát, annak hétköznapjait bemutató képek. A gazdasági élethez kapcsolódnak a nagy hagyományokkal rendelkező keresztúri állatkiállításokon készült fotók, a gasztronómiai és mezőgazdasági termékiállítások, a gazdák fényképei.

A Nyikó és a Gagy mente falvait kerékpáron kereste fel. Templomokról, is-

kolákról, falusi középületekről készített dokumentumértékű fotókat. Az 1920-as évektől 1969-ig több mint 40.000 felvétele maradt fenn.

Életműve, az értékes hagyaték a család döntése alapján a székelykeresztúri Molnár István Múzeum tulajdonába került. A becses ajándék, amelyet ma már csak *Nagy Béla fotótéka* néven emlegetünk, a múzeumi fotógyűjtemény alapját képezi, és az egyik legjelentősebb adomány a múzeum történetében.

Agyűjtemény állapota és gondozása

Először is el kellett végezni a negatívok állagmegőrzését. A fotónegatív – műtárgyvédelmi szempontból – az egyik legsérülékenyebb anyag, különösen igaz ez az üvegnegatívokra. A tönkrement üvegnegatívokkal a szakemberek sem tudnak nagyon mit kezdeni. A hagyaték nagyobb részét, mintegy 70%-át üvegnegatívok teszik ki, a maradék 30% cellulóz negatív. Elsőbben is a negatívok savmentes papírba való csomagolásáról gondoskodtunk, megelőzendő az emulziós réteg nedvesség és egyéb környezeti ártalmak hatására történő károsodását. Közben folyamatosan végeztük az állomány értékesebb részének a digitalizálását is, ami a képek kutatását, hozzáférhetőségét ma már nagyban könnyíti, ugyanakkor a képi minőség megőrzését is biztosítja a jövőre nézve.

Nagy Béla fotóiból idén már két kiállítást is láthatott a közönség. A Hargitai Megyenapok alkalmával Székelykeresztúron, illetve a közelmúltban Székelyudvarhelyen a Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközpontban rendeztünk tárlatot. Augusztus második felében a székelykeresztúri Molnár István Múzeum adott otthont a kiállításnak.

Időnként szeretnénk újabb, téma alapján válogatott (pl. viseletek, események, a környező falvak stb.) sorozatokat elkészíteni és kiállítani, hogy a fotótéka változatos és értékes helytörténeti anyagát – az adományozók eredeti szándékának is megfelelően – közzétegyük.

Sándor-Zsigmond Ibolya

Keresztúron átvonuló cigánykaraván, 1933

Bikakiállítás Szentábrahámon, 1929

Cséplés a Görgénytanya nevű keresztúri határrészben, 1935

